

Introduksjon til Verksted for regional utvikling dag 1

Innledning

Overordnet tematikk for verkstedene er kompetanse og smart spesialisering/regional næringsutvikling. Den røde tråden for årets verksted er fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle – fra planer og strategier til gjennomføring, altså fra ord til handling og regionalt lederskap. Dag 1 vil koble perspektivene til missions eller samfunnsoppdrag og det grønne skiftet. Dette notatet gir litt bakgrunnsinformasjon om disse temaene, samt lenker til relevante dokumenter.

Fylkeskommunen som regional samfunnsutvikler

Fylkeskommunen som samfunnsutvikler har mange roller. Overordnede og høyst vesentlige oppgaver er å planlegge og koordinere en ønsket samfunnsutvikling regionalt. En annen oppgave er å bruke virkemidler effektivt for å nå mål i planer og strategier, altså å gå fra ord til handling. Ulike føringer og tilnærminger til hvordan en slikt arbeid kan gjennomføres best mulig har variert over tid. De siste 10-12 årene har det skjedd en betydelig endring i fylkeskommunenes ønsker og behov for å styre samfunnsutviklingen i en stadig mer kompleks verden. Det er særlig globalisering, miljø- og klimautfordringer, politiske og demografiske endringer m.m. som påvirker regionene i ulik grad og på ulike måter.

Fylkeskommunene blir utfordret til å ta i bruk nye «metoder og verktøy» for å håndtere komplekse samfunnsutfordringer, samt å organisere arbeidet på andre måter enn tidligere. Disse utfordringene er framkommet delvis som føringer og anbefalinger fra EU og nasjonale myndigheter, dels utfra fylkeskommunenes egne vurderinger og behov. Aktuelt nå er både missions/målrrettede samfunnsoppdrag, smart spesialisering og bærekraftsmålene/grønn omstilling.

Forholdet mellom smart spesialisering og missions

Missions har ingen direkte kobling til smart spesialisering, men i den grad man gjennomfører missions som har med regional næringsutvikling å gjøre, må arbeidet henge sammen.

Smart spesialisering er en tilnærming til og metode for regional næringsutvikling som har som utgangspunkt at alle regioner har særegne muligheter og ulike forutsetninger for næringsutvikling. Disse forskjellene bør man utnytte og skreddersy politikken til hver region. Smart spesialisering er også en metode for å få det til. KDD utviklet en veileder og nettside om Smart spesialisering i 2018 som ligger her: www.regjeringen.no/smartspecialisering. Forskere har skrevet notater om smart spesialisering til tidligere verksteder, som fortsatt er relevante:

- 2020: Smart spesialisering -hva nå?
<https://www.regjeringen.no/contentassets/6c60eab558624c259e22da35e1c40332/smart-spesialisering-hva-na.pdf>
- 2021: Smart spesialisering som verktøy for bærekraftig omstilling:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/2a885633c4d1416282d5b17662d99006/coenen-smart-spesialisering-som-verktoy-for-barekraftig-omstilling.pdf>

NIFU, Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning, har skrevet en rapport om **missions eller målrettede samfunnsoppdrag** i Norge i 2022, som blir presentert på verkstedet: [Målrettede samfunnsoppdrag i Norge \(unit.no\)](https://unit.no). I følge NiFU er kjennetegnet på målrettede samfunnsoppdrag at de handler om å møte store, overgripende og komplekse samfunnsutfordringer. Felles for store samfunnsutfordringer er at de kan karakteriseres som flokete, komplekse eller besværlige fordi de er sammensatt av en rekke problemer som henger sammen og som hver for seg kan være vanskelige å løse. Slike floker kan finnes på alle samfunnsområder og trenger ikke handle om næringsutvikling.

For å rydde litt, foreslår NIFU et skille mellom to typer samfunnsoppdrag:

- *Akselererende samfunnsoppdrag* er relativt avgrensede og har som mål å få opp tempoet på utviklingen innenfor et bestemt forskningsområde, en teknologi, eller en industrisatsing. Det er dette fylkeskommunene har jobbet med. Eksempler kan være kampen mot kreft, som EU har identifisert som et målrettet samfunnsoppdrag, eller satsingen på karbonfangst og -lagring.
- *Transformerende samfunnsoppdrag* er komplekse og innebærer, i tillegg til forskning og teknologiutvikling, en stor grad av sosiale endringer. Eksempler kan være et mål om netto nullutslipp innen 2050 eller et mål om å omstille norsk næringsliv vekk fra olje og gass.

Forslag fra arbeidsgruppe til avgransa, akselererende samfunnsoppdrag med et regionalt utgangspunkt

En arbeidsgruppe fra fylkeskommunene og virkemiddelapparatet har laget forslag til spissa satsinger med et regionalt utgangspunkt, som blir presentert på verkstedet. Arbeidsgruppen har sett etter felles utfordringer innenfor regional næringsutvikling og foreslår tre avgrensede samfunnsoppdrag med et regionalt utgangspunkt, rettet mot utfordringer aktørene ikke klarer å løse godt nok innenfor dagens virkemiddelsystem:

1. Utvikle industriell symbiose på tvers av verdikjeder
2. Bygge infrastruktur for det grønne skiftet
3. Kompetanseløft for å realisere de grønne verdikjedene

Går man videre med disse samfunnsoppdragene må arbeidet regionalt henge sammen med det øvrige næringsutviklingsarbeidet og arbeidet med smart spesialisering, og vil utfylle og understøtte dette.

Forholdet mellom missions, smart spesialisering og grønn omstilling

Forskernotatet til verkstedet for 2021 (lenke over) diskuterer forholdet mellom smart spesialisering og bærekraftsmålene. Smart spesialisering er i utgangspunktet en strategi for vekst, og det har satt i gang diskusjoner om hva som eventuelt må endres for å tilpasse metoden til bærekraftsmålene og grønn omstilling. I notatet framheves det at rammeverket og metoden må gjennomgås og utvides. Forskerne mener en slik videre utforskningsprosess særlig bør legge vekt på grasrotprosesser og inkluderende eksperimentering for å utforske stedsbaserte tilnærminger til bærekraftig regional utvikling.

Per i dag handler veldig mye av det regionale næringsutviklingsarbeidet om grønn omstilling. Det grønne skiftet stiller nye krav til blant annet kompetanse, og disse behovene kobler næringsutviklingsarbeidet tettere på andre felt og sektorer i kommunesektoren enn tidligere.

Kompetanse, som omhandles som tema under dag 2 på verkstedet, faller naturlig inn i spørsmål om den grønne given. For rette kvalifikasjoner og holdninger blir viktig – og det må være tilstrekkelig tilgang på arbeidskraft både i regionene og i våre mange distrikt.